

VÅG Å TENKE ANDERLEDES

DEL II

Rettsoppgjøret og straffelovens §86

Av E. L., Oslo

Del I og del II bør leses i sammengeng med samme forfatters innlegg i nr. 2/96.

Det spørsmål som tas opp i denne fremstilling, er vesentlig foranlediget ved at den norske kapitulasjonsavtale med Tyskland av 10.06. 1940 er kommet til offentlighetens kunnskap høsten 1947, samt endel nye kjensgjerninger. - Kapitulasjonsavtalen er i flere henseender et sensasjonelt dokument. Den gir grunn til mange refleksjoner og spørsmål, bl.a. Hvorfor er dette dokument av ansvarlig hold søkt hemmeligholdt? - Hvorfor er og blir fremdeles forholdet før og etter avtalen som tjener til dens rette forståelse, søkt tåkelagt? - Hvorfor har Undersøkelleskommisjonen av 1945 ikke med ett ord omtalt dokumentet? - Kan det ha annen grunn enn at det ikke har foreligget for U.K.? - Hvilke er grunnene?

Kapitulasjonsavtalen må anses for avgjørende for spørsmålet om Norge etter 10. juni 1940 har vært krigførende stat.

Og dette er en betingelse for at strf. § 86, landssvikanordningen og prov. anordning av 22.01. 1942 om dødsstraff kan anvendes på handlinger som er foretatt etter den nevnte dag.

Hva rettspraksis hittil har bygget på.

Straffelovens §86 gjelder for handlinger begått «**under en krig hvori Norge deltar**» d.v.s. som stat er krigførende, jfr. Kjerschow, kommentar s. 284 ad. b.

I Hålandssaken som den senere rettspraksis bygger på, heter det: «Fra de krigerske operasjoner tok til, var Norge i krig med Tyskland. Den omstendighet at landtroppene etter hvert måtte kapitulere og hele landområdet ble okkupert, avsluttet ikke krigen som ble fortsatt av Kongen og Regjeringen fra dens sete i London. Dette var alminnelig kjent.»

Når opphører en stat å være krigførende?

I strf. § 86 står det «**krig hvori Norge deltar**». Det står **ikke** «**krig hvori nordmenn deltar**». Når krigens begynnelse regnes fra de krigerske operasjoner tok til, må enkel logikk tilsi at kri-

gen opphørte når en krigførende parts krigsmakt opphører med sine krigshandlinger.

Det er ikke nødvendig å slutte en kapitulasjonsavtale, enn si en fredsavtale - for å bringe krigen til opphør. Jfr. professor Castbergs «Folkerett» s. 195/196.

«Krig kan opphøre ved at den rent praktisk ebber ut idet fiendtlighetene innstilles. At det da ikke slutes en fredstraktat kan da ikke medføre at krigstilstanden ansees for å vedvare uansett den faktiske situasjon.

Kapitulasjon eller som det heter i den norske oversettelse av Haagreglene **Overgivelse** (jfr. kap. IV art. 35) **innebærer krigens opphør**.

En fredstraktat innebærer en - ofte lenge etter - følgende ordning av interstatlige komplikasjoner som krigen har skapt. Eksempler her på er mange: Tyskland f.eks. kapitulerte 07.05. 1945. Det er vel ingen som vil søke å bestride at landet fra denne dag ikke lenger var krigførende. Men ennå i dag er ingen fredstraktat undertegnet.

(Forts. side 5)

Stortingets justiskomite vurderer sitt arbeid

Av E. L., Oslo

Stortinget fikk først den 6. februar 1947 landssvikanordningen til behandling. På dette tidspunkt hadde anordningene og deres straffebestemmelser vært praktisert av norske domstoler i nærmere to år!

Det er ikke rart at Justiskomiteens ordfører, sorenskriver Ketil Skogen, er betenkt; «... og så kjenner ein seg meir og meir bundet av det som er gjort før... Kor langt er ein pliktig til å lata seg tvinga til å vera sandpåstryar?»

Skogen sa også:

«Den saka som her ligg føre er aveitserskilt og mykje sjeldsynt slag: Emnet er ikkje landssvikgjerningar som kan kome til å gå for seg i framtida. Det lova skal, er å fastsetja straffa og det økonomiske ansvaret for brotsverk som var gjorde i tida 9. april 1940 til 7. mai 1945. Dette skal gjerast etter at det i det store og heile er på det reine og vel kjent kven det er lova kjem til å råka.»

«I forma er dette lovgjeving, i røynda er det mykje meir ei domarverksemd.

I eit samfund som vårt, der sjølve Grunnlova slær fast at inga lov må gjevast tilbakeverkande kraft, kunne det ligge nær å spyrgja, om det i ei stode som denna i det heile er høve til å gjeva noko lov.

I det lovverket som galt fyre krigen og framleis er gjeldande, var det eit fullstendig og vel gjennomtenkt system av straffebud om landssvik og høgsvik i krig og fred. Og like eins skadebotsreglar.»

«Nemnda meiner, at når det gjeld dei materiellrettslege ansvars- og straffespørsmåla, hadde lovverket frå tida fyre krigen vore vel brukande og fullt ut tenlegt til grunnlag for rettsoppgjøret. Straffeboda i straffelovens kapittel 8 og 9, og paragraf 330 attåt krigsartiklane i den militære straffelova råkar visseleg alle eller dei aller fleste tilfelle av landssvikgjerningar som gikk for seg i krigstida. Og i straffelovens paragraf 58 er det lovheimel for mildare domar i dei tilfelle då den vanlege strafferåma i landssvikparagrafene kunne verka urimeleg. Um dei vanlege skadebotreglane i norsk

rett soleis som det galt frå fyrr, kan ein visseleg óg slå fast, at dei hadde vore fullt ut tenlege.»...

«Men attpå dette vart det til fyrebuing av oppgjeret etter krigen vedteke rettarbot 15. desember 1944 (landssvikanordningen) med ei rekkje utførlege fyresegner, - ikkje berre prosessuelle og administrative oppgjerreglar, men óg materiellrettslege straffe- og skadebotsreglar. Denne rettarbota vart ikkje kunngjort, so nokon verknad i krigstida gjorde ho ikkje. Og når nemnda ser på saka no - med den røynsle og etterpåkløskskap som tida har gjeve - er ho kome til den meining at det hadde vore likeså greidt for ettertida og for rettsoppgjøret idag um straffe- og ansvarsparagrafane frå 15. desember 1944 hadde vore uskrivne.»...

«Det som no er sagt um det strafferettslege, kan nemnda ikkje segja um den skadebotsrettslege sida av oppgjeret. Som det lenger ute skal gjerast nøggjare greide for, er det på det reine at paragraf 25, andre ledden, i landssvikanordninga soleis som ho lyder sidan 3. august 1945, bryt med elles gjeldande norsk rett og med prisippet um likskap for lovene.»...

«Med rettarbot 3. august 1945 fekk loven eit tillegg som det elles er ymis meiningskildnad um i nemnda.»

Som om dette ikke skulle være tilstrekkelig, kom ved behandlingen av saken, fra 6. februar 1947, komiteens ordfører, Skogen, med følgende omtale av innstillingen:

«Det normale når ein skriv ein straffelov, er at straffelova skal gjelda for gjerningar som kan bli gjorde i framtida, at straffeparagrafane blir skrivne på ei tid då ein ikkje veit kven dei kan koma til å råka. I dette tilfelle ligg saka annleis an. Dei gjerningane som er grunnen til at ein er komen opp i dette lovgjevingsarbeidet, er gjerningar som gjorde og avslutta, og i det store og heile veit me kven som har gjort dei, me vet kven straffeparagrafane skal råka. Ein kan ikkje lata verta spyrgja seg sjølv. Er dette straffelovgjeving i den meining (forts. side 5)

Vi minnes

Myndighetene og krigens avslutning

Tønsberg Blad, 8. juni 1948.

Av direktør Lorentz Vogt

Den almindelige mann har neppe oppgjort seg noen mening om kapitulasjonen av 10. juni 1940 betød krigens avslutning for Norges vedkommende. Han har sett på hvordan myndighetene optrådte ut fra at han kunne innrette seg deretter.

Protokollen fra statsråd hos Kongen 7. juni 1940 inneholder følgende (citert etter statsminister Nygaardsvolds beretning, side 20):

«Hans Kgl. Høihet Kronprinsen har i regjeringskonferanse 3. juni dette år

(1940) reist spørsmål om hvorvidt han skal bli tilbake i Norge i tilfelle av at Kongen og regjeringen flytter til et annet land. Hans Kgl. Høihet uttalte ved den anledning, at han var villig til å bli igjen og mente at han ved samarbeide f.eks. med administrasjonsråd kunde - så langt hans evner strak til - gjøre folk og land nytte - kanskje forberede stemningen for de bedre tider som måtte komme.

Regjeringen har sammen med stortingspresidenten overveiet dette spørsmål, men finner på det bestemteste å måtte fraråde, at Hans Kgl. Høihet

blir tilbake i Norge og der-ved faller i tyskernes hender. Når regjeringen har funnet å måtte gi dette råd, så er det både av hensyn til kongehuset og av konstitusjonelle grunner. Vi fryktet for at Hans Kgl. Høihet ikke vil få anledning til å yde folk og land de tjenester som vi vet at det er hans høyeste ønske å yde, men at hans navn tvertimot kunde bli misbrukt. Dessuten vil regjeringen nevne at ifølge vår konstitusjon er Hans Kgl. Høihet den nærmeste avtager til tronen, og (Forts. side 5)

Tanker i ettertid - om krigsforbrytelser og rettsoppgjør

Av Bjarne Dahl

Jeg har lest en del eksemplarer av Folk & Land med interesse. Inntrykket jeg sitter igjen med er at medarbeidere og innsendere er sterkt opptatt av fortiden, og kanskje burde viet nåtid og fremtid større oppmerksomhet. For ett er sikkert; farene for Europas land og folk er større idag enn under siste verdenskrig, og det er sannsynlig at mange aktører ville handlet anderledes, den gangen, om de hadde kunnet se hvilken vei utviklingen kom til å følge.

Selv sto jeg på motsatt side under krigen og okkupasjonen. Men jeg har innsett at om jeg hadde vært tysker i 1920- og 30-årene, ville jeg ha sluttet meg til Hugenbergs nasjonalister, muligens endog til nasjonalsosialistene. En tapt verdenskrig, Versaillestraktaten, Ruhrokkupasjonen, kommunisttrussel og økonomiske jordskjelv måtte føre til en desperat nasjonalisme i Tyskland. Alt som skjedde da og senere, må sees på den bakgrunnen.

Tilsvarende for vårt eget land: Hadde jeg vært voksen da, ville jeg selvsagt ha vært aktiv i Fedrelandslaget, kanskje også i Nasjonal Samling. På bakgrunn av det vi vet idag om Arbeiderpartiets revolusjonære mål og midler og de borgerlige partiers feighet og unnfallenhet, er det meg en gåte at ikke flere norske kvinner og menn ble provosert til å slutte rekkene i en anti-marxistisk bevegelse.

Men til mitt hovedanliggende: Tyskland angrep Norge 9. april 1940 og nedkjempet det norske forsvaret i felttoget frem til juni 1940. Da kapitulerte forsvarsledelsen, la ned våpnene, men der ble selvsagt ingen fred så lenge hundretusener fremmede soldater sto i landet. Bare regjeringen kunne inngått fredsavtale med inn- og utlendingene, og det skjedde ikke i noen av de land tyskerne invaderte og okkuperte de første krigsårene. Franske militære undertegnet kapitulasjonsvilkårene, som hollendere og belgiere før dem, jugoslaver og grekere senere, men der var selvsagt ikke dermed fred i landene. Den kom først i 1945. Ethvert folk har rett og plikt til å motsette seg fremmedes inntrengning i eget land, men må like selvsagt avfinne seg med fremmedes nærvær når slaget er tapt, og underordne seg med den justis okkupasjonsmakten anvender i kraft av sine mili-

tære maktmidler og internasjonale rettsregler.

Vi visste at krigen fortsatte

Ingen som levde i Norge eller andre okkuperte land under 2. verdenskrig var i tvil om at kampen fortsatte. Hos oss hadde landsforræderiske politikere ødelagt Forsvaret og forsvarsviljen, manøvrert landet ut i uansvarlige utenrikspolitiske situasjoner, og til slutt nektet å mobilisere de styrker vi tross alt kunne satt opp, før uværet brøt innover oss.

De egentlige landssvikere

Felttoget 1940 bør forbigås i stillhet, beskjæmmende få gjorde sin plikt fullt og helt. Rettsoppgjøret burde omfattet dem som unnlot å ta kampen opp, eller som avbrøt den før alle ressurser var satt inn. Men de burde hatt selskap av mange andre. Først og fremst, av de politikere som hadde nektet å besikke vårt hus, og som nektet å mobilisere selv i 12. time. Ennvidere, alle de embedsmenn som stilte seg selv og samfunnets ressurser til angripernes disposisjon fra første dag. De burde alle vært gitt en summarisk rettergang, og stilt mot muren. Det samme burde

(Forts. side 6)

«Quisling, en politisk - religiøs drømmer med fiksert idé».

«Føreren» og rettsstaten Norge vurdert i Nordisk Tidende

Av norsk-amerikaneren prof. dr. Lyder L. Unstad (USA 1956)

Verden er som kjent liten og blir mindre etter hvert. En norsk-amerikaner skriver fra New York at han er «et gammelt medlem av Bondeungdomslaget i Oslo og husker Dem (T. Fanebust? Red.anm.) meget godt fra den tid», hvilket vil si rundt 1920. Og nå sender han meg et klipp fra Nordisk Tidende der professor dr. Lyder L. Unstad skriver en lengere artikkel omkring rettsoppgjøret i Norge. Denne dr. Unstad er professor ved et universitet i Pennsylvania. Han er fra Lofoten, utdannet i USA der han har arbeidet seg frem, men han har også studert ved Oslo Universitet.

I sin artikkel i Nordisk Tidende nevner dr. Unstad at «Quisling ble dømt til døden

og henrettet fordi han skulle ha hjulpet Hitlergjengen i Tyskland med å planlegge den tyske invasjon i Norge og sto ferdig straks med en «regjering» for å hjelpe fienden, o.s.v. Se lagmannsrettens domsslutning i straffesak mot Quisling utgitt av Eidsivating lagstol, Landssvikavdelingen, 1948 - sider 366-384. Flertallet i Norges høyesterett fulgte lagmannsrettens premisser. Følgelig skulle alt være rett.»

Men så hender det at prof. Unstad kommer over dosent Johan Vøgt's kronikk i Dagbladet 31. mai 1956, der det heter:

«Vi vet nå at Quisling ikke hadde noen forhåndsinformasjon om den tyske okkupasjon, og også at hans usurpasjon den 9. april ikke var foretatt etter avtale med den tyske krigsledelse. Man kan, som kjent, også gjøre en skjelm urett».

- Se det, da! Så helt motsatt fra hva retten pointerte og hva propagandamestrene Hambro og Tor Myklebost fortalte oss, bemerker Unstad.

I artikkelen viser Unstad også til Magne Skodvins dr.avhandling der det heter:

«For den politiske sida av aksjonen mot Norge hadde Tyskland heilt andre planar, greie og faste, så langt dei rakk, og der var det ikkje rom for Quisling. Den politiske nyordninga skulle setjast i verk gjennom den lovlege regjeringa (Nygaardsvolds), som difor straks måtte setjast under tysk press. Men kupet luktast ikkje».

Hovedpunktene i dommen over Quisling faller altså bort -. Hertil kommer så *President-skapets* aksjon, sommeren

(Forts. side 6)

Vedrørende oppgjøret med rettssvikerne.

Av R.J. Hansen

I flere meget interessante artikler har Synnøve Fjellbakk Tafto gitt oss innsyn i de tautrekkinger og irrganger av ulikt slag som en kan se ved å studere Stortingsdokumenter fra de første årene etter freden. Hennes søken etter opphavsmennene bak Landssvik-anordningene har vært interessant.

Hva enn fru Tafto fremlegger av dokumenter står jeg fast ved min påstand om at rettsoppgjøret var et oppgjør som ble bestemt i England av Regjeringen Nygaardsvold og at lovgrunnlaget for Landssviklovene ligger i de avtaler Regjeringen Nygaardsvold undertegnet med USA, England og Sovjet 16. mai 1944. Se min artikkel i F&L nr. 8 og 9. 1995. De allierte, USA og England, inngikk likelydende avtaler med alle de av Tyskland besatte land før landene ble «frigjorte». (Det var bare Norge som avtalte med Sovjet om besettelse og «frigjøring».)

Nederland, Belgia og Frankrike igangsatte sine rettsoppgjør med basis i paragrafer fremskaffet av de allierte

besettershærer. Ved å studere avtalepunktene i de ulike avtalene vil en se at tekstene er nesten identiske på området straff for personer som hadde samarbeidet med tyskerne og oppløsning av politiske partier. I forbindelse med rettsoppgjøret i Nederland har R. Kruis ved det nederlandske statsarkiv for militærsaker skriftlig til meg opplyst at det etter krigen ikke var det vanlige rettssystem som gjennomførte rettsoppgjøret, men domstoler som ikke var ansvarlige overfor landets grunnlov. Også i Nederland ble paragrafen i konstitusjonen om at ingen lover kunne ha tilbakevirkende kraft benyttet. De rettsovergrep våre hjemlige dommere begikk, er ikke unike i historien om etterkrigsoppgjørene.

Det kan være av interesse å vite at til og med paragrafene som ble benyttet under Nürnbergrettssakene, var av samme kaliber og bakgrunn som dem som ble benyttet under vårt hjemlige rettsoppgjør. Ingen av lovene hadde basis i gjeldende paragrafer, være seg inter-

(Forts. side 6)

VEIEN FRAM

Det norske folk blev av forræderske ledere bragt inn i krigen.

Selv forlot disse ledere landet med folkets gods og gull.

I svake ledes hender drev så landet mot nasjonal utslettelse.

Nasjonale krefter har den hele tid kjempet for landets gjenreisning. Norges frihet og selvstendighet har vært disse krefters eneste mål og ledemotiv.

I dag er disse krefter betrodd opgaven å samle det norske folk for frihetens skyld.

Det norske folk må nu kjenne sin besøkelsestid og gi denne kamp sin tilslutning.

Vi minner om Reichskommissar Terbovens ord:

«Men ett må hele det norske folk nu endelig bli klar over: For en fremtidig nasjonal norsk løsning av den nuværende situasjon, d.v.s. for en løsning, som er skikket til i vidtgående utstrekning å vinne frihet og selvstendighet tilbake for det norske folk, gis det nå bare én vei, og denne fører over Nasjonal Samling.

Rikskommissar Terboven 25. september 1940.»

NASJONAL SAMLING

Nr. 1 — h. a. 40.

Nasjonal Samlings Rikstrykteri

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
ROLV OLSEN

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.
Kontortider:
Tirsdag og onsdag kl. 11-15.
Telefon: 22 56 10 34.
Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: Post 0808.51 64504. Bank 6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG
ISBN 0802-9652

Likvideringene

Det er ikke mulig å lese historiker og direktør for Hjemmefrontmuseet Arnfinn Molands kronikk i Aftenposten 1. mars 1996 uten å komme med kommentarer.

Han har rett i, at det viktigste i denne saken, er at kravet til seriøsitet skal ligge på et høyere plan enn det den til nå har vært. Men på det planet befinner heller ikke herr Moland seg.

Det er lite seriøst å være mer opptatt av å henge ut enkeltpersoner og grupper av menneskers syn på dette, enn å bidra med noe konstruktivt i sakens anledning.

Det er helt sikkert mulig å finne huller i I.C. Stridsklevs kronikk om likvideringene, men var det hennes hovedmotiv? Man bør vel være litt ydmyk ovenfor andres feil, og samtidig være litt forsiktig med å kaste stein i glasshus?

Som historiker bør vel strengt tatt herr Moland vite at Norge kapitulerte 10. juni 1940, etter to måneders krig, og at vi de neste fem årene var okkupert. Motstandsbevegelsen likviderte ingen under krigen i Norge, da det ikke fantes noen motstandsbevegelser i Norge i april og mai 1940.

Det er også kjent at lovligheten av den regjering som plutselig bevilget seg ett ekstra år fra 1939, er diskutabel.

Mitt poeng i denne sammenheng er dog, at som ung (ikke arvelig belastet) historieinteressert, blir jeg nok engang konfrontert med en til tider useriøs sort/hvit beskrivelse av hendelsene rundt den 2. verdenskrig.

denskrig.

Hva skal vi i de yngre generasjoner forholde oss til? Jeg blir naturlig nok mistenksom til troverdigheten i ensidige beskrivelser og til tider useriøs argumentasjon i tilgjengelig dokumentasjon og i offentlige diskusjoner. Og selvsagt pirrer dette nysgjerrigheten.

Er sannheten omkring hendelsene i Norge fra 1930 til 1950 en annen enn den vi har fått servert fra offisielt hold? Er det umulig, på et seriøst faghistorisk plan, å diskutere den faktiske historie nå 50 år senere? Eller er hensynet til påværende og forholdet til personvern viktigere idag, enn det var for alle med samme skjebne som Rittmester Normann dengang.

Skal dagens redaktører og journalister fores med basiskunnskaper om denne viktige epoken i vår historie, så må det være basert på ett mere saklig og nyansert bilde. Jeg tenker da bl.a. på Thorleif Øisangs kronikk i Aftenposten 27. februar 1995.

Subjektive og følelsesladde innlegg i våre aviser kan ikke bidra til annet en nye «avsløringer» og sterke oppslag.

Og vi som er opptatt av historie, får jo nødvendig næring til vår interesse for emnet.

Opplysning skapes kun med en saklig dialog, og ved at flere slipper til i våre media.

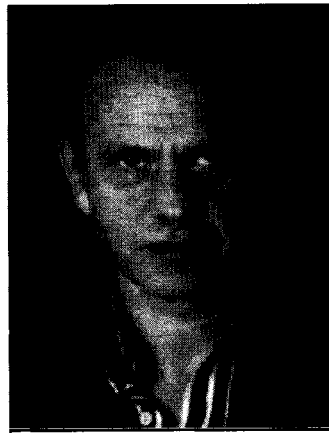
Troverdighet oppnås når argumentasjon objektivt blir fremført i en historisk dokumentert sammenheng.

Av Rolf H. Fehn

Var han slik, generalen?

Eistein Eggen
GENERALEN
Aschehoug

Av Hakon Warendorph

EISTEIN EGGEN

Tidl. utgitt:
Gutten fra Gimle (1993)

Agnar Mykle - en dikterskjebne (1994)

Eggen har valgt en vanskelig vei for historien om Carl Gustav Fleischer. Det er jo ingen tvil om hvem forfatteren dekker til eller prøver å avdekke under navnet Sivert Fergstad i sin bok om bl.a. kampene om Narvik og Ofotbanen. En slik historie kan sikkert trenges.

I mitt seneste leksikon (Cap, 1994) står det tre og en halv linje om generalen: Han levde fra 1883 til 1943. Reiste sammen med Kongen og regjeringen til England etter kapitulasjonen i 1940. Var sjef for hæren 1940-42. Punktum! Slikt gir «vyer» for Eistein Eggen og mange med ham, som lukker for mere enn det åpner.

Eggen gjør intet forsøk på å skjule sin beundring for mannen og hans gjerning. Heller ikke sin - og generalens - forargelse over rikets tilstand og forsvarets kranke skjebne. Et for mange meget ubehagelig fingertrykk på en meget sår verkebyll. Store deler av den norske politikerstand og dessverre en del høyere offiserer kan vanskelig unnskyldes for de forsømmelser som førte til 9. april, til okkupasjon og folkesplittelse. Som medaktører i det etterfølgende syndebukkoppgjør, blir deres opptreden særs lite tiltalende.

Eggen har dessverre bare delvis skapt en god roman. Opptakten i kjent kriminalromanstil med detaljbeskrivelse av hovedaktøren i en tilnærmet actionsituasjon, peker mot en spenningsroman, men den kommer ikke. Beskrivelsen går over i historiske og filosofiske betraktninger og uinteressante visitter til bipersoners vita. Handlingen, som det i en slik selvalgt beretningsform skulle være god anledning til å gjøre kraftfull, blir utflytende. Generalen blir filosof istedenfor feltherre. Det ser ut til at Eggen føler behov for å gå til generalens aner fra fremmede land og fjerne krigsskueplasser for å gi ham den tyngde som han i kraft av sin opptreden på den nasjonale arena så absolutt tilkjempet seg. Generalen hadde en god offisers holdning til å forsvare sitt land og utføre de plikter som derved følger. Dette sammen med hans strategiske og taktiske skjønn skulle gi nok tyngde.

Eggen bruker mange ord og meget av lesernes tid til å presisere slike selvfølgeligheter. Hans vandringer «på gjen-grodde stier» tilbake til fjern adel og norske odelsbønder sammen med generalen, stykker boken opp. Det skjer tildels i en blomstrende språkdrakt hvor kokett fransk og latin har en avsporende effekt blant de norske gråfjell som ikke bare «roper langt hurra», men konverserer med forfatter og lesere.

Det er synd at Eggens gode vilje og fabuleringsevne her nesten knekker et godt susjett. Han har på sett og vis avdramatisert de kraftfulle begivenhetene, men også tragediene som disse krigskunene innebar. De er blitt pakket inn i slekts-historier fra inn- og utland som man bare med besvær kan se har sammenheng med bokens idé og fremdrift. En tilbakevendene kretsing rundt generalens håndvåpen, den franske Nagant-revolveren, som er gitt en ren symbolbetydning, vekker forundret irritasjon i likhet med de franske og latinske fremmedord og sitater. De hadde muligens sin plass i en tidsfjern ikke-norsk-ledet hær.

Eggen har ubevisst kanskje gjort general Fleischer en bjørnetjeneste, men han har klinkende klart fremstillet det svik mot det norske folk som venstrefolk og sosialdemokrater (AP) begikk ved deres konsekvente og vellykkede desimering av vårt forsvar. I en omtale i Aftenposten 7/10 har Per Egil Hegge ikke nevnt dette viktigste og mest forjenstfulle ved «Generalen». Den ellers besindige kritiker har helt løpt løpsk i malise og

(Forts. side 7)

Norges ufortjente glorie

Av Hans Heyerdahl Stangebye,
Oslo

I likhet med andre siviliserte land er Norge underlagt Folkerettens bestemmelser. Overensstemmende med disse var Norge ikke krigførende under siste krig, og de krigførende hadde rett til å okkupere vårt land fordi vi hadde neglisjert vårt forsvar og bragt det under den minimumgrense som Folkeretten bestemmer for en nøytral stat.

Såvel England som Tyskland var i 1940 på vei til å iverksette den lovlige okkupasjonen, Tyskland vant kappløpet.

Tyskland påberopte seg

straks Folkeretten og forlangte at Norge også skulle oppfylle sine traktatmessige forpliktelser. Dette unnlot Norge, med en skjerpelse av okkupasjonsmaktens sikkerhetsbestemmelser tilfølgende. - Okkupanten kan etter Folkeretten kreve lydighet fra befolkningens side og denne er avskåret fra enhver fiendtlig handling overfor okkupanten. Det besatte lands myndigheter - er forpliktet til å opprettholde sivil administrasjon, ro og orden. Og en eventuell eksilregjering er avskåret fra enhver innblanding i de okkuperte områder, og avskåret fra å utstede lover. Også de med virkning etter

okkupasjonens avslutning. Ingen av de krigførende stater anså Norge som krigførende, hvilket også bekreftes ved den allierte okkupasjon etter Tysklands fall. England overholdt etter 8. mai -45 - Folkerettens bestemmelser, og norske myndigheter underordnet seg nå disse. Tidspunktet for når vårt kongehus, når regjering og når Stortingets medlemmer kunne vende tilbake til Norge ble bestemt av den engelske øverstkommanderende i Norge, general sir Andrew Thornes. Dette ifølge (hans bok - «Fredsgeneralen» - Aschehoug -1995).

Minnesmerket i Finland

Bautaen ved Norvajärvi er forlenget innviet.

Våre falnesminne er hedret. Det er en god plikt å holde stedet i hevd. Ditt bidrag vil være til hjelp!

NORSKE KRIGSVETERANER I FINLAND

Postgirokontto 0825 0348798

Postboks 2348 Solli, 0201 Oslo

Høstens temamøte:**NORGESDOKUMENTASJON**

Høstens temamøte var viet et samarbeidsprosjekt for «Historisk registrering for næringsliv, organisasjoner og offentlig virksomhet», som det heter i et introduksjonsskriv. Leder for dette interessante arbeide er tidligere rektor ved Folkeuniversitetet Sør, Jan Eidi som også var kveldens foredragsholder.

Som hovedoppgave tar «Norgesdokumentasjon» for seg Norge under okkupasjonen. Det første prosjektet var:

2. *Nasjonal Samlings organisasjon med medlemstall i kommunene*
  3. *Arbeidstjenestens organisasjon og opplæring i Norge 1940-1945*
  4. *8.364 krigsbarn med norsk mor og tysk far fordelt på fylker*
  5. *Nasjonal Samlings statsgymnas på Gjøvik for evnerik ungdom*
  6. *Illegale aviser i Vestfold 1940-1945*
  7. *709 leirer for sovjetiske, polske og serbiske fanger i Norge 1941-1945*
  8. *Motstandsbevegelsens likvidasjoner i Norge 1941-1945**
  9. *Norske frontkjempere på Østfronten 1941-1945. 50 år senere.**
  10. *Henrettelser av 420 norske motstandsfolk 1940-1945*
- * Prosjekt 8 og 9 er basert på I.C. Stridsklevs arbeider.

Videre er nedenstående ni prosjekter under utvikling:

11. *Kartlegging av tyskernes aktiviteter i Norges 435 kommuner*
12. *Kartlegging av de 40.000 som var med i Hjemmefronten*
13. *Kartlegging av de ca. 6.500 som var frontkjempere*
14. *Sosiologiske data om hvem de 45.000 norske krigsfanger var.*
15. *NS-styret i utvalgte norske kommuner fra 1/1 1941 til 8/5 1945*
16. *Nasjonal Samlings: Førerskole, Landtjenesten og hird-opplæring.*
17. *Reichskommissars organisasjon i Norge 1940-1945*
18. *Krigstapernes barn, - hva skjedde med NS-barna?*
19. *Forholdene i landssvikoppjørets fengsler og fangeleirer fra 1945*

Fremtidige prosjekter i samarbeid med Universitetenes Dokumentasjonsprosjekt:

20. *Databaseregistrering av tre NS-departementers virksomheter:*

1. Innenriksdepartementet:
Registrering av alle foreninger og organisasjoner i 742 kommuner etter forordning av 13. mars 1941. Kartlegging av Organisasjons-Norge i 1941.
2. Folkeopplysnings- og kulturdepartementet:
Presse, teater, kringkasting, film og annen kulturformidling: «Norges Nyreiseing» etter pkt. 25 i NS.s program. Konflikten og streikene. Kulturtinget fra 1942, samt «Sol i arbeid», velferdstjeneste for 170.000 nordmenn som arbeidet på tyske anlegg. Samarbeid med LO.
3. Idrets- og arbeidstjenestedepartementet:
Nasjonal ungdomstjeneste for all norsk ungdom etter forordning 5. februar 1942. Igangsatt virksomhet og kartlegging av protestene.

Alt det innsamlede stoff er profesjonelt behandlet og behørig overlatt til fremtid og forskning. En rekke medarbeidere i heldags- eller deltidsstillinger er i arbeide og under opplæring. Det gjelder funksjonshemmede, arbeidsøkende og innvandrere som på den måten nyter litt godt av sysselsettingstiltak, men fremfor alt gjør en engasjert og vik-

«Norsk skoleungdoms intervjuer med 12.221 personer over 65 år». De skulle kartlegge hverdag og meninger fra okkupasjonstiden blant «vanlige» folk. Det innsamlede materiell er forlenget bearbejdet og tilgjengelig og gir et viktig innblikk.

Jan Eidi refererte fra og kommenterte dette stoffet og redegjorde for ni andre temaer som er ferdig behandlet og utredet. Disse ni prosjekter har som hovedtitler:

† Knud Rønneberg er død

Av Frontkamerater i Stavanger

Nok en av våre kamerater har forlatt oss. Til det siste stod Knud for sine meninger, og til det siste holdt han fast på kameratskapet. Han var den kamerat man kunne stole på, han var den befalingsmann vi hadde full tillit til. Og han ble den trofaste venn til det siste.

Han tok sin tårn for sitt land. Han tok et standpunkt og sto for sine meninger og sin tro.

Alt den gang Vidkun Quisling proklamerte sitt parti tok han sitt ideologiske valg og tok konsekvensen av sitt standpunkt med sin tjeneste i kampen mot bolsjevismen, ikke bare på østfronten, men også i

sin nasjonale holdning i hele sin framferd under krigen. Til sin siste dag holdt han fast på og kjempet for sine, for Quislings og våre diéer.

Sine år i «Landssvik»-fengsel tok han med humør og holdning, og ingen fikk knekke hans tro på at vi hadde rett og at en dag vil våre motstandere måtte la sannheten og rettferdigheten komme for en dag. Han fikk ikke oppleve det selv, noe resten av vår generasjon heller neppe vil oppnå, men til sin siste dag levde han i troen på at kommende generasjoner vill finne fram til sannheten om den annen verdenskrig og om

falskheten ikke bare hos de norske «seierherrer», men også om løgnene og falskheten hos såvel bolsjeviker som vest-allierte motstandere.

Knud er død, men han døde ikke forgjeves. Likesom vi og våre mange kamerater før oss, går han til den siste hvile i forvissningen om at hva han utrettet for Norge, for norskdom og frihet i ærlig kappestrid og i overbevisning om at fremtiden vil vise - når endelig de hemmelige arkiver åpnes - at det var en kamp for frihet, rett og rettferdighet han førte.

Vi, Knud, dine kamerater, bøyer våre hoder i sorg og respekt, og i våre hjerter drønner vår militære salut over frihetskjemperens grav.

ET TILBAKEBLIKK

Av Ole Seierstad, Larvik

Tilbakeblikket er alltid interessant. Ikke som et avgrenset mål i seg selv, og heller ikke for å grave seg ned i en fjern fortid, - og så bli der. Nei, - for å finne et fundament, et sted å stå på, hvorfra man kan betrakte samtidens virkelighet, med fremtidens perspektiver i horisonten. Så kan det nok hende at en ikke føler seg hjemme i denne virkeligheten. Har lyst til melde seg ut av den. Men tro endelig ikke at det er fordi man føler seg gammel. Som eksempelvis jeg, som uten å ha bedt om det, kom hodestups inn i denne verden i 20-årene, så mener jeg fortsatt at jeg er såpass bevisst seende at jeg godt kan unnvære alle de assorterte ensrettingsbrillene som denne virkelighets forståelse påfører og «foresatte» prøver å sette på nesen min. Jeg foretrekker å være en smule «skjeløyet».

Det var på bakgrunn av dette at jeg kom til å skjule bort i det gamle partiprogrammet fra 1933 til Nasjonal Samling, i forbindelse med et annet par-

tiprogram fra 1920, i henhold til en kronikk i Aftenposten fra april -96 av von Hanno Aasland. I det sistnevnte partiprogrammet står det bl.a. følgende:

«Den norske folkestamme skal vernes mot alt som bryter med familielivet og folkekarakteren. Innvandring av mindre heldige folkeelementer må således hindres, og skadelig utvandring forebygges ved et kraftig næringsliv. Et sterkt arbeide for folkehelsen og folkehigienien må tas opp og støttes».

I Nasjonal Samlings program, punkt 21 står følgende: «Folkehelsen styrkes ved bedre hygiene og bedre boligforhold, ved å motarbeide alkoholmisbruk og opphjelpe sunn folkeidrett. Værn om folkeætten; vaneforbrytere, sinnsjuka og arvelig (sterkt) belastede personer, som etter sakkyndiges mening ikke kan få sunne barn, berøves forplantningsevnen. Strengere kontroll med utlendingers oppholdstillatelse og innvandring.»

De er ikke helt ulike, disse to programpostene. Det sier noe om tanker i tiden. En av programpostene til det daværende Bondepartiet er referert ovenfor. Og den gamle bondehøvdingen, Johan E. Melbye, var nok blandt dem som hadde utarbeidet det. Så kan man jo dvele ved tanken på hvordan et parti som i sin tid var fanebærer for den nasjonale bondekulturen, idag har en partileder som ut fra hennes politiske budskap vel vil kalle disse menneskene for «grumsete rasister». Selv hadde jeg i år -40-41 den gamle hedersmannen, Wilhelm Dietrichsen, som

skolebestyrer og lærer på Follo Landbruksskole. Han var samtidig generalsekretær i Norges Bondelag, og hadde også representert Bondepartiet på Stortinget. Tenk, - at også han var «rasist». Jeg tok noen konsentrerte referater av hans utenomfaglige foredrag, der han trollbandt oss uten å bruke manuskrift. Jeg har gjemt disse til denne dag. Han var en ungdomsoppdrager av Guds nåde, og en autoritet i kraft av sin personlighet. «Bygg kun, det er høyt til himmelen», husker jeg han sa. Det var ikke programmerte roboter han ville forme, men arkitekter sprunget ut fra den enkeltes indre kreativitet.

Hva med dagens norske skole? Mangler den noe? Må jeg igjen komme tilbake til det som jeg innledningsvis nevnte, nemlig dette å kunne føle seg hjemme. Dette har igjen sin bakgrunn i begreper og etiske verdier som var bygget inn i et nasjonalt samfund som regnet vår etniske og kulturelle arv som noe umistelig som måtte vernes fra generasjon til generasjon. I dag er det hele snudd på hodet. Det som for 60-70 år siden var verdifullt og fint, det er i dag grumsete og mindreverdige. Det er derfor jeg ikke hører til her. Bare bor. For jeg holder på mitt! Og i mitt tilbakeblikk kan jeg ikke se at det er fornuftig å bryte opp den gamle ståplassen min. Den er fullgod også i dag.

Jeg har hverken behov for gravmaskiner eller bulldosere i denne forbindelse, for jeg går ikke med på at vår klodes kupert «menneske-terreng» skal bli slettet ut til et grått, ensart (Forts. side 7)

HaWa

Myndighetene . . .

(Forts. fra side 1)

vi er ikke i tvil om at tyskerne vil benytte sig av dette til fordel for sine interesser.

Regjeringen som både forstår og i aller høyeste grad påskjønder den uegenytte som ligger i Hans Kgl. Høihets tilbud må derfor på det instendigste fraråde at Hans Kgl. Høihet blir igjen i Norge». Kongen erklærte sig enig i dette.

I tilfelle at man akter å fortsette med Norge som krigsdeltager kunne Kronprinsens forslag aldri være fremkommet. Hans forbliven i Norge ville da øyeblikkelig ført til hans internering med utelukking av en hver mulighet for å gjøre nytte. Forslaget forutsetter, at Norge er ikke - krigførende og at der kunne etableres et fortsatt samarbeide i administrasjonsrådets ånd, men hvor den norske innsats ble styrket ved Kronprinsens tilstedeværelse.

Regjeringen aviser ikke forslaget med den enkle begrunnelse at det er utelukket, da krigen skal fortsette - men drøfter dets hensiktsmessighet og kommer til at det inneholder større betenkeligheter enn fordeler - en skjønsmessig bedømmelse i hvilken de fleste i dag sikkert vil være enig.

Administrasjonsrådet samarbeidet med tyskerne og tok selv på det militære område initiativet. Det er nok å henvise til fylkesmann Gabrielsens forslag om å sette opp norske hæravdelinger med tyske våpen og utstyr og Administrasjonsrådets - fylkesmann Christensens - henvendelse til tyskeren Delbrugge i den anledning. Denne handling er helt uforståelig, hvis man bygger på teorien, om at Norge fremdeles var krigsdeltager.

Vi har videre Høiesteretts bistand til beskyttelse av H.S. - den tidligere refererte dom av 25. oktober 1940 - og dets understrekning av at det stred mot god norsk folkesikk i for nærme tyskerne - den også tidligere refererte kjennelse av Høiesteretts kjærmemålsutvalg.

Der er også tidligere citert en rekke eksempler på myndighetenes samarbeide med okkupantene.

Norge var fra 10. juni utenfor krigen mellom stormaktene. Det var ikke «krigførende» - men langt fra «nøytralt». Dets stilling hadde en viss parallellitet med Sovjets fra september 1939 til 22. juni 1941. Sovjet var «ikke krigførende» - men alliert med Tyskland. Norge var etter 10. juni 1940 «ikke krigførende» - men alliert med Storbritan-

nia, som det hjalp med handelsflåten og frivillige norske mannskaper under engelsk kommando.

Den omstendighet, at Norge gikk over til å bli «ikke krigførende» medførte dog selvsagt ikke at folket ble løst fra sin troskapsplikt mot Norges konstitusjon, men der oppsto et nytt grunnlag for dets kamp. Strafferettslig fikk straffelovens kapittel 8 - «forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet» - med den kjente § 86 ikke lenger betydning. Samtidig fikk kapittel 9 - «forbrytelser mot Norges statsforfatning og statsoverhode» - med den likeledes velkjente § 98 dobbelt aktualitet.

§ 98 har følgende ordlyd:

«Den som søker å bevirke eller medvirke til, at Rikets forfatning ved ulovlige midler forandres straffes med hefte i minst 5 år.»

Her er som det vil sees minimumstraffen 5 år. Etter § 86 er den 3 år. Det betegner ingen silkefront om et forhold bringes inn under § 98, men det åpner andre perspektiver.

Tønnsbergs Blad, 8. juni 1948.

Stortingets justis . . .

(Forts. fra side 1)

ein tek ordet på våre kanter av kontinentet, eller er det domarverksemd?

Me i nemnda kjenner det soleis at det er mykje meir ei domarverksemd enn det er ei lovgeving. - Det kan vera verdt å tenkja etter korleise in er komi opp i dette, og da vil eg straks ha sagt frå, at det er inga utenom nazistane sjølve som me kan skulda for den vanskelege situasjon me er i, men situasjonen er like vanskeleg for det. Det kan óg spør gjast korleise me kan greie ei slik oppgåve som denne. Det gjeld å greie oppgåva på ein slik måte så me ikkje skal skjemma over det med gjer, um me lever i ti eller tju år og ser på det... Eg trur nok at med må vedgå at hadde me seti som domarar, så var det mange av oss som hadde sagt frå at me viksæte både av den eine grunnen og av den andre. Og ikkje nok med den vansken eg her har peika på. Me har óg ein annan vanske som det heller ikkje er så godt å veta korleis ein kan greia. Det er ikkje berre det at me skal skriva ei straffelov om gjord gjerning. Nei landssvikoppgeret er komi så langt på veg. Me er koneså langt opp i det, at me fær kjenne sanninga i det gamle ord, at har ein sagt a, lyt ein si b...»

«Og så kjenner ein seg meir og meir bunden av det som er gjort før... Kor langt er ein pliktig til å late seg tingva til å vera sandpåstrøyar?»

«Me i justisnemnda har fått

desse vanskaner heilt inn på livet... Nemnda er komen til at grunden burde det helst voriså at ein hadde dømt landssvikarane etter dei lovar som var skrivne på førehand, og me trur ikkje det hadde vori så galt um det hadde vori gjort.»

Her må man uvilkårlig spørre: Hvordan kunne noen få seg til å legge fram en innstilling som komiteen gir en slik karakteristikk som den foran angitte? Det mest logiske ville selvfølgelig være å trekke tilbake innstillingen eller stemme mot den. En ting må være klart: Når personligheter som sorenskriverne Skogen og Stavang kunne gå så tvertimot sin egen overbevisning, måtte det stå enorme krefter bak.

I den videre debatt sa stortingsmann Gabriel Moseid (B) blant annet:

«Det er en hard dom over landssvikanordningen og dens konspisiter komiteen her feller, selv om formen er varsom, og det er sikkert ganske mange, både jurister og andre som har hevdet denne mening, siden anordningen ble kjent. En avde som først og sterkest advarte mot å legge landssvikanordningen til grunn for rettsoppgjøret var professor Skeie. Allerede i jul 1945 kom hans brosjyre «Landssvik» hvori han påviste at den almindelige borgerlige straffelov og den militære straffelov inneholdt alle nødvendige bestemmelser for et rettfærdig rettsoppgjør. Videre påviser han at de anordninger som bestemmer nytt eller skjerpet ansvar, er ugyldige av den grunn at de strider mot Grunnlovens paragraf 97... og vi bør tenke på sannheten i det gamle ordtøke: Den som vil hemne all sin harm, han gjør seg vesall og arm... Det var også en rekke andre ansatte menn som advarte mot å bygge rettsoppgjøret etter krigen på landssvikanordningen eller på enkelte av dens bestemmelser. Bl.a. kan nevnes professorene Castberg, Andenæs og Langfeldt, direktør Hartvig Nissen, advokat Gerhard Holm og en rekke jurister og andre. Det er derfor nokså misvisende å betegne denne oppfatning som komiteengjørgjeldende, og som jeg er enig i, som etterpåklokskap...»

Her vil jeg stille leserne et spørsmål: Hvem var det egentlig som Stortingets justiskomite dømte ved denne innstillingen? Var det NS-folkene eller var det seg selv komiteen felte dommen over?

Av øvrig litteratur om dette tema kan nevnes:

Dacey: «Introduction of the Study of the Constitution» 8. utgave

Kent: «Commentaires on American Law»

Weber: «über Rückanwend-

ung positiver Gesetze»

Bergmann: «Das Verbot der rückwirkenden Kraft neuer Gesetze»

Våg å tenke . . .

(Forts. fra side 1)

I sin dagbok sier Ruge; bd. II s. 15-16 i forbindelse med Frankrikes kapitulasjon, at «**Offisielt er landet i og med sin kapitulasjon nøytralt og ute av krigen**». Det er ganske riktig, også når det gjelder andre land. Dette kan man si er alminnelig kjent og anerkjent. For Norges vedkommende har den norske overkommando med regjeringens fullmakt og kongens, den 10. juni 1940 inngått en skriftlig og detaljert kapitulasjonsavtale, hvori den norske overkommando, som rettslig forplikter Norges Konge, Regjering og folk, vedtok med bindende virkning bl.a. å nedlegge våpnene for samtlige norske stridskrefter og ikke påny gripe til våpen mot det tyske rike eller deres forbundnes så lenge den nåværende krig pågår. (Avtalene § 1.)

Kapitulasjonen har vært betingelsesløs, og avtalen inneholder bare rettigheter for Tyskland, og bare forpliktelser for Norge. Endel av disse forpliktelser (f.eks. istandsettelsen av flyplassene Bardufoss og Skaland) er av en slik art at de ville være «bistand til fienden» og straffbar etter § 86 - hvis det fortsatt var pågående krig mellom Norge og Tyskland.

Ifølge Ruge skal et land «i og med sin kapitulasjon være nøytralt og ute av krigen». For de spørsmål som denne fremstilling behandler, er det nok å fastslå at landet var ute av krigen. Nøytralitet er et videre begrep som f.eks. forholdet mellom nøytral og ikke krigførende når det gjelder USA før den gikk med i krigen.

Kapitulasjonene som foregikk på eller ved kamplassene før den endelige kapitulasjonsavtale er undertegnet av enhetens sjef. Kun ved kapitulasjonen i Romsdal var en representant for komm. general tilstede.

I Ruges «Krigens dagbok» bind II s. 305 står det: Få vet ennå idag at vi faktisk bare hadde amunisjon for et par dager til den gang vi kapitulerte i Nord-Norge, at vi altså ville være våpenløse, hvis kampen hadde trukket ut noen dager ennå.

I bilag I til Undersøkelserkom.'s innstilling s. 116 heter det: «General Ruge fikk ordre til å innlede kapitulasjonsforhandlinger med tyskerne etter at troppene var demobilisert så langt det var mulig.» Norges minister i Stockholm, Jens Bull, har i månedsbladet

«Vår Tid» for september 1947 s. 206 opplyst: «08. juni kom den bitre stund da legasjonen måtte overbringe den tyske legasjon General Ruges erklæring om at han hadde ordre til å innstille fiendlighetene og ønsket å komme i forbindelse med den tyske overkommando i Oslo. En embedsmann i det svenske utenriksdepartement påtok seg å formidle meddelelsen.»

Det foreligger opplyst i U.K.'s innstilling at Ruge henvendte seg telegrafisk til legasjonen i Stockholm, og at tyskerne svarte på henvendelsen på samme måte.

Disse telegrammer bør fremskaffes.

Det foran nevnte viser klart at det gjalt noe mer enn en lokal kapitulasjon - og at det ikke var våpenstillstandsavtale. Det er denne gang ikke, som ved de forutgående lokale kapitulasjoner, vedkommende enhets sjef på stedet som inngår avtale med motstanderen han står overfor, men det er selve **den norske overkommando** ved øverste forsvarssjef, kommanderende general Ruge, som søker kontakt med den tyske overkommando i Oslo. Og det skjer endog ad diplomatisk vei.

Deretter reiser en representant for den norske overkommando (ikke for 6. divisjon) i tysk militærfly fra kampavsnittet i Nord-Norge til Trondheim og forhandler der med representanter for den tyske overkommando, representert ved Falkenhorsts generalstabsjef, oberst Buschenhagen.

Kapitulasjonsavtalen forplikter Norges Konge, Regjering og folket.

Hva Kongen og Regjeringen kan ha uttalt før 10. juni om sine krigsplaner, blir selvsagt uten betydning dersom de står i strid med den gyldige avtale som ble inngått denne dag. Og etter denne dag er såvel etter norsk rett som etter folkeretten, Konge og Regjering bundet ved avtalens bestemmelser.

Et kapitulasjonsdokument forplikter Norge - Den norsk stat - d.v.s. territoriet og folket. Se prof. Morgenstiernes: Statsforfatningsrett bd. 1, s. 62, utgave 1926.

Kapitulasjonsavtaler trenger ikke ratifikasjon. Prof. Hagerupsier i sin «Folkerett i fredstid» (utgitt av høyesterettsdommer Boye) s. 273: «Av avtaler hvis særlige natur utelukker eller overflødiggjør ratifikasjon . . .

Selv uten Kongens og Regjeringens ordre - som i dette tilfelle har foreligget - kunne general Ruge ifølge Hagerup ha avsluttet kapitulasjonsavtalen med bindende virkning for (Forts. neste side)

Konge og Regjering. Ruge hadde forøvrig «stillingsfullmakt». Den 18. mai 1940 ble han utnevnt til forsvarssjef «for alle de væpnede styrker av hær og sjøforsvar». Jfr. Ruges «Krigens dagbok», bind I s. 441.

Ruge inngikk denne kapitulasjonsavtale, ikke 6. divisjonssjef, general Fleischer, (som ble med til England). Ruge selv, som «forsvarssjef» gikk i tysk krigsfangenskap - noe han var klar over på forhånd - se hans opprop 9/6 1940.

U.K. opplyser at «Ruge var et godt valg». Hvis meningen hadde vært at Norge skulle fortsette å føre krig, er det høyst eiendommelig at ikke Ruge ble tatt med til England. Det må derfor være opplagt at kapitulasjonen den 10.06. hadde en særegen karakter - en fullstendig militær kapitulasjon, hvilket fremgår av avtalens ordlyd. Regjeringens oppgave hardere etter ikke vært militær krigføring, men å bidra til å opprettholde Norges statsrettslige stilling slik den hadde vært før tyskernes invasjon.

Det som har betydning i denne fremstilling er å poengtere at med den totale militære kapitulasjon var Norge opphørt å være krigførende stat. Norges krigsmakt ble demobilisert, hvilket betyr at de væpnede styrker ble satt på fredsfoot.

Norge var avskåret fra senere å ta opp igjen virksomheten som krigførende - med mindre der inntrådte et nytt særlig rettsgrunnlag for tilsidesettelse av avtalen, og det har man ikke hørt noe om. Følgelig har Norge ikke kunnet slutte allianser av fiendtlig karakter mot Tyskland. Det er heller ikke skjedd.

Etter artikkel 35 i IV Haagerkonvensjon, som er tiltrådt av Norge, skal «avtaler om overgivelser overholdes samvittighetsfullt av begge parter». Dette følger også av alminnelige rettsgrunnsetninger.

Etter kapitulasjonen:

I bilag til U.K.'s innstilling s. 114 heter det:

«Det varsommeren 1940 en ikke ualmindelig mening at krigen mellom Norge og Tyskland sluttet 9. juni og at de nordmenn som fortsatte krigen i utlandet, var å betrakte som frivillige som ikke bandt staten Norge.»

Som en ser sier U.K. her noe ganske annet enn det som rettspraksis har bygget på, nemlig «At det var almindelig kjent» at Kongen og Regjeringen opprettholdt Norges krigførende status.

Disse kjensgjerninger berettiger til den oppfatning at Norge ved sin kapitulasjon opphørte å være krigførende. Mange uttalelser fra sakkyndige og repre-

sentativt hold kan siteres som bestyrker dette: Eks. h.r.adv. Holthe og regjeringsadvokat Kristian Johannesen.

Nevnte juristgruppe, omtalt under avsnittet «Rettsoppgjøret og § 86», fortsetter denne utredning over 10 sider. Av plasshensyn i avisen må dette stoffet utgå. De detaljer som her fremlegges, beviser ytterligere at Norge ikke var i krig etter 10. juni 1940.

Det kan her bare nevnes følgende: I general Fleischers etterlatte papirer står det på side 89: «For den internerte styrke av 1' ste divisjon i Sverige traff regjeringen den bestemmelse at hele styrken skulle demobiliseres og sendes tilbake til Norge. - Det ble fra H.O.K. muntlig og skriftlig fremholdt at de som ønsket det, burde gis anledning til å komme over hit (England. Red.anm.)»

I U.K.'s innstilling s. 204/205 omtales at Administrasjonsrådet den 5. august 1940 fattet beslutning om «at den norske forsvarsmakt i alle deler» etter de foreliggende omstendigheter... blir oppløst fra 30. september 1940.»

H.r. advokat Harald Holthe var forøvrig stortingets folkeretts spesialist. Det henvises til hans artikkel i «Dagsposten», Trondheim, 06. august 1940 under overskriften «KRIG». Han fastslår her på en overbevisende måte at krigen opphørte 9. juni 1940. Videre beskriver han hvorledes vi hadde å oppføre oss under en okkupasjon av en fremmed makt.

Tanker i ettertid ...

(Forts. fra side 2)
vært gjort med dem som bygde flyplasser, ubåtbunkere og festningsanlegg for okkupasjonsmakten.

Reaksjonene mot NS

Forsåvidt gjelder medlemmene av Nasjonal Samling, og enda mer frontkjemperne, burde reaksjonene vært andre. Der burde vært lagt avgjørende vekt på at nettopp det regimet som satte seg til doms, selv hadde forårsaket den nasjonale nødssituasjonen som fikk de tiltalte til å melde seg til tjeneste i NS, og til fronttjeneste i øst. Kommunistimperiet hadde ikke endret karakter i løpet av det året som var gått siden det overfalt vårt naboland i øst, og falt Polen i ryggen. Påtalemakt og domstoler burde lagt avgjørende vekt på de retningslinjer lovlige norske myndigheter, Storting, Høyesterett, Administrasjonsrådet, fylkesmenn og kommunale autoriteter trakk opp i 1940, og lagt til grunn at den forvirring disse kompetente instanser hadde skapt, i høy grad burde godskrives nasjonalisin-

nede kvinner og menn, som tok belastningen i en krisesituasjon for land og folk.

Quisling i håpløs stilling

Partiets fører inntok naturlig nok en særstilling under rettsoppgjøret, utfallet var gitt. Da krigen kom, pliktet han som offiser å melde seg ved sin avdeling, eventuelt nærmeste militære avdeling. I stedet valgte han å gripe inn i mobiliseringsprosessen, og true offiserer og embedsmenn til å svikte sine tjenesteplikter. Jeg er overbevist om Quislings edle motiver, han ønsket å spare norske liv og materielle verdier i en håpløs kamp, mot en overlegen militærmakt. Men, han satset feil og måtte betale prisen da Tyskland var nedkjempet. Det får være en trøst for hans gamle kampheller og nyere tilhengere at historien er full av tragiske skjebner, av ledere som så rett, men valgte feil, og måtte bøte med liv og ære. Mange av dem, de beste, ville og kunne ikke ha handlet anderledes, selv om de hadde kunnet se utfallet.

Strid om likvidasjonene

Her har i den senere tid vært endel debatt omkring likvidasjonene under krigen. Det er vanskelig for den som ikke selv har opplevd okkupasjon og fremmedstyre, med tortur og henrettelser, å sette seg inn i folkets reaksjoner, og først og fremst hatet og desperasjonen i motstandsbevegelsen, ved opprullinger, ved represalier. Vi var ikke mentalt forberedt på slikt her til lands, visste ikke at slikt hørte med til krigens hverdag, praktisert av mange land, også våre allierte. Som det var, risikerte hver motstandsmann pinsler og død, og angiveres og stapomenns liv sto ikke høyt i kurs ettersom det hardnet til. Kommunistenes engasjement, fra 22. juni 1941, da de plutselig oppdaget at der sto fiendlige tropper i Norge, bidro selvsagt til å skjerpe motsetningene. Stalins lystmordere hadde ikke som hovedmål å ramme okkupantene med nålestikk, de ønsket å provosere til massaker og påfølgende folkereising. Om det hadde kostet hundretusener norske liv var av mindre betydning, så sant det kunne lette presset på Sovjetunionen.

Seierherrenes justis

Det ble seierherrenes justis, som det alltid vil bli. I ettertid har det nok gått opp for noen hver at ansvaret for krigen og den nære ruin av Europa trygt kan fordeles på flere, at krigsforbrytelser og umenneskelighet forekom på begge sider, og at de på ingen måte opphørte med dommene i Nürnberg. Serberne, som torturerte og

slaktet titusenvis tyske krigsfanger, anklages i disse dager for masseslaktning av landsmenn og naboer, samtidig som det kommer for en dag at polakker feiret fred og frihet med massaker av jødiske kvinner og barn. Ja, selv jødene, Guds utvalgte og de klassiske slaktoffer, har legalisert tortur under politiavhør, hensynet til rikets sikkerhet og nasjonal overlevelse veier tyngst også for dem. Nylig kom det frem at kokkene ved en israelsk avdeling, under pauser i matlagingen, hadde drept egyptiske fanger med forskjærskniver, uten at overordnede grep inn, uten påfølgende krigsrett.

Dette siste minner meg om britiske rapporter fra kampene i Frankrike i 1944: Det var problematisk å få selv «verdifulle» tyske fanger trygt gjennom bakre linjer, til fangeleir og avhør, fordi forsyningspersonellet også ville gjøre en «krigsinnsats», og drepe tyskere. Det tyske soldater ble hengt for, fikk allierte soldater medaljer for.

Retten og rettferdighet blir erfaringsmessig salderingsposter i enhver krig.

Vedrørende oppgjøret ...

(Forts. fra side 2)

nationale (Haagkonvensjonene o.l.) eller nasjonale. Også lovparagrafene i Nürnberg brøt mot regelen om at ingen lov må ha tilbakevirkende kraft.

Så kan en spørre seg hvor det rettslige grunnlaget lå for Regjeringen Nygaardsvolds Landssvikparagrafer. Det skulle ikke være vanskelig å finne svar på dette spørsmål. Problemet er at svaren kan komme til å trække på enkelte såre tær og maktsyke organisasjoner hvis svaret kommer på trykk. Min påstand er at en vil finne svaret ved å søke i rullene til Det amerikanske Utenriksdepartement. Det er sikkert også andre kilder for dem som er søkende, men de mest interessante kildene er ikke tilgjengelig for vanlige folk. Men jeg er overbevist om at noen av kildene vil være å finne der hvor Odd Karstein Tvedt nylig fikk opplysning om Trygve Lies viderverdige virksomhet som hemmelig agent for Mosad og den jødiske stat.

I en nylig utgitt bok om Nürnbergdomstolen hevder den tyske juristen Peter Dehousat at lovgrunnlaget for dommene ble lagt av herrne Jackson og Rudenko. Herrens etniske tilhørighet burde det være unødvendig å stille spørsmål om. Grunnlaget for de juridiske overgrep mot mennesker i de land tyskerne hadde okkupert ble lagt mens

Roosevelt var president. Det er ingen hemmelighet hvor han herren hentet støtte for sine politiske handlinger før og under krigen. At rettsprinsippene som ble benyttet under Nürnbergdommene og vårt hjemlige rettsoppgjør minnet om Moskva-prosessene er riktig. Nå må en søke hvem som var juristene bak disse sakene. Stalin var ingen jurist, men han hadde mange hjelpere, og noen av disse hadde sin tilhørighet i grupperinger som sto finanshuset Schiff, Breitung, Guggenheim, Warburg, Kuhn, Loeb & Co nært. Banken som finansierte Den sovjetiske revolusjon. Bankhuset ytet ikke økonomisk hjelp uten samtidig å skaffe seg og sine venner makt i det riket som ble bygd på ruinene av romanovenes rike.

Min oppfordring til fru Tafto er at hun selvsagt fortsetter sine studier av gamle stortingsdokument, men at hun bruker mer tid på kontraktene Regjeringen Nygaardsvold inngikk under sin tid i landflyktighet. De dokumentene kan vise seg å være av viktigere betydning for den totale forståelse av rettsoppgjøret enn norske historikere og jurister hittil har villet tro. Det er altfor få som har ofret tid og krefter på de ulovlige handlingene Regjeringen Nygaardsvold begikk i England ved alle sine undertegnelse av dokumenter de fikk seg forelagt av sine engelske og amerikanske venner.

Kanskje en til og med finner hvem det var som ga ordre om en del av de likvidasjonene hjemmefronten gjennomførte nettopp i arkivene fra London. Ingen i den norske hjemmefrontledelse var så høyt på strå å de kunne utføre drap uten ordre. Det kan kanskje være at den taushet Jens Chr. Hauge har omgitt seg med på dette og andre områder av vår historie skyldes at han ikke ønsker å fremstå som en løpegutt for andre staters politiske ledere.

En person som hr. Hauge vil selvsagt ha problemer med å innrømme at han bare var en simpel løpegutt for interesser han ikke kjente. Det blir ikke meget laurbær av å være løpegutt.

Quisling, en politisk ...

(Forts. fra side 2)

1940, for å avsette kongen og regjeringen Nygaardsvold. Om dette bemerker *Undersøkelser-kommisjonen*:

«Avsettelse av konge og regjering, innsettelse av en tyskorientert motregjering, alt midt under krigen og etter forhandling med fienden innledet uten Regjeringens vitende. Mer avgjort kunne

forfatningsbruddet ikke god bli».

Og på side 292 i innberetningen fra U.K. heter det om det;

«sørgelige faktum at *mel-lom 90 og 100 stortingsmenn ga forslagene (fra Presidentskapet) sin tilslutning og derved faktisk ville ha bundet det storting hvis flertall de utgjorde. Stortinget i 1940 ble ikke noe nød-anker i farens stund*». Og, «til slutt er det grunn til å peke på at Presidentskapets linje i junidagene (1940) lenge fikk en viss tilslutning fra den norske legasjon i Stockholm og de to derværende regjeringsmedlemmer, *Mowinckel og Frighagen*».

Til dette bemerket stortingsmann Magnus Nilsen, medlem av presidentskapet, at «Selvfølgelig var også disse menn i god tro og arbeidet i den beste hensikt for Norges ve og vel.»

Til dette bemerket dr. Unstad til slutt i sin artikkel i Nordisk Tidende:

«Men, for denslags forsøk ble Quisling dømt og henrettet, mens disse politikerne unnslopp rettslig tiltale og forble gode nordmenn.

Vi, som har trodd at likhet for loven var grunnfestet i norsk lov og rett, *vi blir mildest talt sjokkert ved å lese om slik grov ulikhet for loven*. Disse samme stortingsmenn var også med på å sanksjonere de provisoriske anordninger laget i London, som ble brukt til for-dømmelsen av Quisling. Mye rart i denne verden.»

Og endelig legger han til:

«Skolelyset Quisling må vel sees på som en politisk-religiøs drømmer med en fiksert idé om et historisk større Norge som et slags gudskonsept. Han var ikke skikket som «fører» i en praktisk-politisk verden.» Og: «Hovedpunktene i dommen over Quisling faller altså bort, - en meget alvorlig sak i Norge som rettsstat.»

- Hva mener så herr Ham-bro og presseattasje Tor Myklebost i dag? T.F.

Et tilbakeblikk . . .

(Forts. fra side 4)
«slettelandskap», - ut fra en falsk doktrine om kollektiv likhet i internasjonal regi. Jeg vil vite hvor jeg befinner meg på denne etterhvert overbefolkede kloden.

Vi mennesker har gjennom årtusener kjempet oss frem i ly av folkfelleskapet. Det var tralismen, stammetilhørigheten, som beskyttet individet, og var grunnlaget for dets kreative utvikling. På denne bakgrunn, og

under de forskjellige naturgitte betingelser førte det frem til de siviliserte folkesamfundene med sine særegne kulturer. Derfor ligger flokkinstinktet som en del av vår støpning langt inne i oss, og det kan ingen «isme» fornekte uten at det hevner seg. Det er dumt i denne forbindelse å snakke om «grumset primitivitet». Det er vår tilværelses nakne virkelighet.

Den store flokken med felles åndelige og matrielle verdier har gjennom hele vår historie stått for fremskritt og kulturell kreativitet, ut fra en koordinert solidaritet mot et felles mål.

Dermed er det ikke sagt at den ikke til sine tider har satt seg ut over det toleranseintervall som vår menneskelige tilstedeværelse på denne kloden bør holde seg innenfor. Det beste blir dårlig når toleransegrensene overskrides. Derfor, - når en flokk (et folk) fokuserer så meget på sitt eget at det ikke «ser» at de andre flokkene har en tilsvarende eksistensberettigelse, da er disse grensene overskredet.

Men, - hvis man på bakgrunn av det forannevnte tror at man må tilintetgjøre flokken, for så å komme til «him-melen», da har man overskredet toleranseintervallets motsatte grense, og resultatet blir en sammenstuing av de forskjelligartede småflokker som hele tiden gnisser mot hverandre inntil det tar fyr. Vår historie har gitt nok av beviser for det, og i dagens verdensbillede blir det anskueliggjort hver eneste dag.

Derfor skal den store flokken som etnisk og kulturelt gjennom historien har utkrystallisert seg beholde sin integritet, men samtidig arbeider for å føye den inn i et internasjonalt forpliktende system. Det er skjebnesvanger historieløshet å tro at man skal oppnå internasjonal solidaritet ved å «utvanne» den, d.v.s. å fjerne ståstedet til enkeltmennesket. Derved oppnår man bare en nonkreativ «lapskausgryte» som stadig vil koke over.

Enkeltmennesket trenger et kollektivt beskyttet ståsted. Da vil det få den trygghet og det overskudd som er nødvendig når det går om ansvar og solidaritet, - også i internasjonal sammenheng.

Var han slik . . .

(Forts. fra side 3)
ironi, og tilsynelatende oversett bokens verdi som debattgrunnlag. Vi har så mange lite vellykkede monumenter og minnesteiner rundt i landet vårt at dette forsøk fra Eistein Eggen burde kunne vurderes også i *det* perpektiv. Dette har

major og lektor Svein Blindheim, den velkjente motstandsmann fra krigens dager, meget godt gitt uttrykk for i et svar nettopp til Hegge i Aftenposten (19/10-96). Innlegget er å finne siste side i denne avisen.

Eggen har i boken latt generalen unnslipe den serie av sjikane og fornedrelse han ble utsatt for i London, og han lar ham begå sitt selvmord på Færøyene på kapitulasjonsdagen. Det var kanskje et literært medlidenhetsrap fra forfatterens side. Vi kunne nok ønsket oss noen spekulasjoner om general Fleischers oppfatning av nettopp kapitulasjonens forpliktelser, den norske

(Forts. side 7)

hærs virksomhet i britisk tjeneste kontra illegalt arbeide i Norge og Londonfolkernes lettferdige syn på norske liv og eidendommer hjemme og ute. Vi tror at Eggen rett og slett ikke orket å beskrive disse måneders fornedrelse av en særdeles rettskaffen og fedrelands-sinnet kriger.

Vi forstår forfatteren og takker for det kan så tappert har bidradd med. Mine innvendinger til tross: Les boken - med tålmodighet. Da får du igjen for besvær og utlegg.

Hegges anmeldelse . . .

(Forts. fra side 8)

tillit hjemme, slett ikke London-regjeringen - som jeg erfarte blant «utallige». Milorg-folk jeg kom i kontakt med som Linge-kar fra april 1943. Jeg måtte bent frem, etter evne, ta regjeringen i forsvar mang en gang. Men regjeringen satt på pengene - og makten. Vi frivillige måtte innordne oss. I 1940 var jeg ikke i tvil om at kampen mot okkupanten måtte fortsettes, men ikke for London-regjeringens skyld. Av slike, og andre grunner må jeg beklage Hegges anmeldelse av en bok jeg håper kunne føre til debatt - om den ellers har sine svakheter.

Juristene og rettsikkerheten

Av professor Anders Bratholm
Høyesterettsadvokat Finn Thrana mener (15.8.) at den utglidning hos enkelte dommere jeg påviste i min kronikk (2.) har sin opprinnelse i rettsopp-gjøret etter den tyske okkupasjonen av vårt land, og han oppfordrer meg til å ta landssvikopp-gjøret opp till vurdering. Man måtte nok ha vært adskillig yngre for å gå løs på en slik kjeppoppgave, selv om tanken nok har streift meg. Jeg har også vært opptatt av spørsmålet om ikke den kalde krigen og muligheten av at den kunne resultere i virkelig krig, hvor også

BOKTJENESTEN

Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo. Telefonbest.: 22 56 10

..... eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Innbundet) kr. 285,-
..... eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Heftet) .... kr. 150,-
..... eks. Odd Melsom: **På nasjonal uriaspost** ..... kr. 50,-
..... eks. Knut Steenstrup: **Dilemma** ..... kr. 50,-
..... eks. Arne Tellefsen: **Når forsvaret forfaller** ..... kr. 25,-
..... eks. Sundra Sand: **Hva er Kristen Samling?** ..... kr. 5,-
..... eks. Sundra Sand: **Noen enrindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager** ..... kr. 5,-
..... eks. Roald A. Nielsen: **"Solbris Ohio!"** ..... kr. 50,-
..... eks. Anna Kientopf: **Det fredsfjendtlige trauma** ... kr. 50,-
..... eks. Hans Gervik: **Refleksjoner etter 50 år** ..... kr. 50,-
..... eks. Tom B. Jensen: **Bibliografi over Nasjonal Samlings periodiske skrifter 1933-1945** ..... kr. 50,-

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskudsbetaling til:
Postgiro 0807-5.15.02.89. Bankgiro 6063.05.00926 eller ved **sjekk i kontanter** eller **frimerker**. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. .... som betales slik:

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr.: ..... Sted: .....

Ønsker å kjøpe eldre NS og SS-litteratur

samt "effekter, fra den gang .. ." Irene Sverd-litteratur og lignende", særlig "Fronten", er av seriøs interesse.
Ring eller skriv direkte. Diskresjon om ønskelig - en selvfølge.
Treffes best fra kl. 14-21, alle dager.
Jan-Erik Kvamsdahl, Kjelsåsavn. 101, 0491 Oslo.
Tlf./fax: 22 15 96 00.

FRONTKJEMPERBREV SØKES

I forbindelse med min undersøkelse av frontkjempernes posttjeneste (se Folk og Land nr. 1/2-95) er jeg interessert i å kjøpe brev fra norske frivillige. Det er konvoluttene (ikke innholdet) med stempler fra militærenhetene som er av interesse. Evt. beskrivelse eller fotokopier, gjerne med prisantydning, bes sendt til
Advokat Karl U. Sanne
"Jounkershaff", L-7481 Tuntange
Luxembourg
Telefon: 352-63 519

Vi kommer til å sende ut takkekort med fargefoto av minnesteinen til dem som gir oss bidrag, men ber om litt tålmodighet til vi har antallet klart. Foreløpig vil vi på denne måten takke hjerteligst for de bidrag vi har fått hittil.
"Minnestein Estland"

MIN KAMP (MEIN KAMPF)

på norsk, bind 1-2 ønskes kjøpt.
Henvendelse, tlf.: 73 53 55 53 - 73 53 21 03 e. 1700.

gitt et bedre grunnlag for nasjonal forsoning enn tilfellet ble.

Minnesteinen i Vaivara

Borgermesterens tale ved avdukningen

Ærede krigsveteraner, kjære landsmenn, høystærede herr Lage Søgaard!

I sommer er det 52 år siden forsvarskampene ved Sinimåe. De dengang så tapre gutter og unge menn, er forlenget blitt voksne og etterhvert ærverdige, eldre menn.

Jeg er glad over å kunne være sammen med dem i dag og med dem å være vitne til en historisk begivenhet.

Sinimåe i Vaivara ble i mange århundre betraktet som et grensepunkt mellom øst og vest. Alt etter den historiske situasjon ble snart øst, snart vest betraktet som henholdsvis

angriper og forsvarer. Vesten har her gjentatte ganger forsvart seg mot faren fra øst. Slik var det under den livlandske krig, i den store nordiske krig var Sinimåe et utgangspunkt såvel for Karl 12. og for Peter I. Heller ikke i den siste krigen var det annerledes. Krigens rabalder med eksplosjoner, røk og støv skygget for solen. Finnes det idag noen som har en klar forestilling om det som skjedde og hvordan fienden ble oppholdt?

Vi vet bare at her skapt mange helter fra mange ulike europeiske folk mens de i dagvis holdt ut på grensen av

menneskelig yteevne.

Ved siden av oss ser vi et flamsk minnesmerke. I dag kan de norske veteraner etter 52 år vise sine falne kamerater den siste ære ved å avduke dette minnesmerke.

Minnesmerket er til ære for de norske soldater og deres mot og selvpoffrelse. Det er et minne om deres ukuelige frihetsvilje og derved også deres hjelp til Estland.

Vi vet at de fortvilte kampene om disse høydene er som et symbol for det frie Estland.

Det er et symbol for det frie Estland.

Det er et symbol for det frie Estland.

Det er et symbol for det frie Estland.

Det er et symbol for det frie Estland.

Eggen "Generalen"

Hegges anmeldelse

«Vi har... med et... grundig rnislykket romanprosjekt som ender i grøfta å gjøre», er Per Egil Hegges bastante karakteristikk i Aftenposten 7/10 av Eistein Eggens bok «Generalen». «Eggen har villet skrive en faction-roman», konstaterer Hegge, der general Fergstad er identisk med Fleischer, hvis mors pikenavn var Fergstad. Fleischer, alias Fergstad, «som ble helt under kampene om Narvik», og som «i skuffelsen over at han ikke ble forsvars-sjef, tok, sitt eget liv».

Vet Hegge dette? Var det så overforenklet rett frem? Eggen lar Fergstad begå selvmordet 10. juni, 1940, dagen da Norge kapitulerte betingelsesløst. Straks oberst Ljungberg, Fleischers yrkesbror, var blitt erstattet av Oscar Torp, kvittet eksil-regjeringen seg med en brysom refser, sogar bokført som militærfascist. Regjeringens vikarierende motiv var at Fleischer ikke kunne samarbeide med britene.

Boken går ikke inn på samarbeidsproblemer i Storbritannia. Eggen legger derimot ikke skjul på at Fleischer

Av lektor Svein Blindheim

var lite imponert, og med rette, over britenes opptreden i Nord-Norge. Eggen tar leseren gjennom et politisk-militært minefelt som faghistorikerne hittil ikke har fremstilt tilfredsstillende.

Eggen prøver nye innfallsvinkler, ikke minst er han nådeløs i sitt syn på kollega Ruge - i boken «Claes Sillén», etter den svenskfødte morens pikenavn, af Sillén, og regjeringen, som kom til Nord-Norge etter nederlaget i sør, og Ruges og regjeringens demokratiske skinnhellighet. Jeg, som erfarer hærordningen av 1933 i praksis, med den såkalte forutseende utenriksledelse, selve fundamentet og forutsetningen for at ordningen kunne virke, er ikke sikker på at Hegge forstår og fatter hva som hendte før, rundt og etter 9. april, slik han prøver å gi boken nådestøt gjennom sin kritikk.

Jeg er fristet til å tro at Hegge bare kjenner dette kapitlet av vår samtidshistorie gjennom forskjønnende briller av den seierherre-versjon vi fortsatt le-

ver med. Når jeg, aktiv deltager, fagoffiser og attpåtil med historikerkompetanse, snakker med etterkrigs generasjoner om Norges krig, kjenner jeg meg knapt igjen og de tror jeg er helt på jordet. Derfor finner jeg det beklagelig at Hegge er så hard i sin dom; han bidrar derved til ytterligere forsinkelse av en revisjon som har vært påkrevet lenge.

Jeg finner mye interessant og tankevekkende stoff i boken, som jeg håper bl.a. kan bidra til debatt om hvorfor eksil-regjeringen hentet den ukjente major Hansteen. Han lot seg beordre fordi han ikke hadde deltatt i 1940, heller ikke hadde han undertegnet offiseresæresordet ved kapitulasjonen, i motsetning til mer aktuelle kandidater, som sa nei nettopp fordi de var forpliktet gjennom sitt æresord. Av andre kjernepunkter som er behandlet, nevner jeg summarisk: kapitulasjonen, Ruges' minimale betydning for krigen i nord, britenes rolle og innsats samme sted - for ikke å overse den ikke-nøytrale nøytralitetspolitikken vår, mobiliseringsordningen m.m., som kanskje ikke er spesielt omtalt av Eggen, men som implisitt hører med.

Det var ellers Fleischer som hadde tillit...

(Forts. side 7)

HJELPEORGANISASJONEN FOR KRIGSSKADEDE

FRONTKJEMPERE OG FALNES EFTERLATTE

Postboks 1407 Vik, 0115 Oslo.
Postgiro 0806 5180708

Hjelp oss å hjelpe

Med dette nummer av avisen 8/94 følger en postgiroblankett til Hjelporganisasjonen for krigsskadede som vi så inntrengende vi kan, ber deg om å benytte.

Nepe noen i vår generasjon her i landet har deltatt i hardere kamper og med større tap enn våre krigsfrivillige på østfronten.

De som er blitt invalidisert og som noen vil si; helsemessig ødelagt for livet, har det ikke lett. Ikke minst fordi de er utelukket fra den offisielle omsorg som ellers blir krigsinvalidert til del.

Med invaliditet følger dessverre også med årene ytterligere belastninger. Helsetilstanden blir generelt mere nedsatt enn hos andre og senskader i form av nerveskader er en ytterst alvorlig belastning.

Vi er meget takknemlige og glade for den solidaritet og omsorg som dette blads lesere alltid har vist. Den støtte som er blitt ytet er av større betydning enn vi til vanlig forestiller oss og takknemligheten er stor.

Problemet vårt er allikevel, vi må si det rett ut:

Vi får gjort så alt, alt for lite fordi våre midler er små.

Vi appellerer derfor til hver enkelt: Vær med oss å hjelpe. Benytt den medfølgende postgiroblankett.

På forhånd: **Hjertelig takk!**

Oslo, november 1995

Amund Enger

Eivind Saxlund

Patrioter og forrædere

Av Mona Lyngar, Koppang.

Antonio Domenico Trivino oppfordrer (29.10.) til å se de fem årenes norske okkupasjonshistorie som en sort-hvitt-affære der en part er god og den annen part ond. Mitt lille innlegg om okkupasjonshistorie oppfatter han som at jeg skal ha gitt uttrykk for at nazister og ikke-nazister her til lands var av samme støpning, altså onde. For meg blir dette et så vidt omfattende filosofisk problem at jeg ikke skjønner hvordan noen kan unngå å se konsekvensene en slik diskusjon måtte få: På den ytterste dag er vi alle like for Guds åsyn. Og skal vi først holde oss til Bibelen, skal du altså gjøre mot andre det du vil andre skal gjøre mot deg. Likeledes: Døm ikke for at dere ikke selv skal dømmes.

Når kjensgjerningene ikke når frem, overtar troen. Vi får å gjøre med en tro som grunnlag for følelser det ikke alltid

er lett å beherske, og som i de rette hender kan brukes til så mangt, som f.eks. politisk ledelse. At mange nordmenn under annen verdenskrig lot seg besnære eller forlede til å støtte opp om et forkastelig (ondt) regime, betyr ikke i seg selv at de var onde mennesker, like lite som marxist-leninistene med sin tro på en voldelig revolusjon i 70- og 80-årene bør kalles onde nå, etter kommunismens sammenbrudd.

Ekstreme holdninger er det alltid grunn til å være på vakt mot. Ingen er så lett å lede som det kunnskapsløse, uopplyste menneske. Reaksjonene mot større åpenhet hos enkelte gode nordmenn fra dazumal er skremmende. De vil utelate deler av historien slik at uttalelser av typen «uten vold stan-ser verden», får stå uimotsagt som rettesnor for krigsgenerasjonens barnebarne.

Aftenposten 6.12. 1996.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Tirsdag og onsdag kl. 11-15. Telefon: 22 56 10 34.

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO.